

Режисер може використовувати лімінальні техніки, щоб занурити глядачів в імерсивний світ, де вони можуть відчуті зміну своєї екзистенції та стати свідками глибоких перетворень.

Маргінальність може допомогти авторові й митцю звернутися до тем, які є важливими для меншості або ігноруються суспільством. Зважаючи на це, лімінальність та маргінальність можуть бути важливими засобами для розуміння театрального процесу та ролі, яку він відіграє в сучасному світі. Вони можуть надати новітній підхід до театрального мистецтва та допомогти створити важливі діалоги між глядачами та митцями.

У лімінальному театрі екзистенційні питання розглядаються з позицій філософії, психології та соціальних наук, що дає можливість глибше розуміти та відчувати проблематику. Це може допомогти людині краще усвідомити себе, своє місце у світі та свої стосунки з іншими людьми.

Водночас це вимагає нового актора, який проявляє себе як драматург, режисер, художник, має широкий кругозір, є живим автором простору. Такий актор має не лише мислити з боку своєї ролі, а й мати за собою постійно вібруючий задум вистави, що означає — володіти навичками драматурга, режисера, художника.

За допомогою порогових переходів лімінальний театр може стимулювати людей до перетворення своїх життів та прагнення до змін у світі. Лімінальний театр може допомогти людям зрозуміти та відчуті на своїй шкірі соціальні проблеми та наблизити їх до розв'язання.

Порогові переходи стали дуже потрібні не лише у вигляді ритуалів давніх цивілізацій, наприклад африканських племен, але й людині сьогодні, оскільки ми живемо у складних умовах, де є багато соціальних проблем, які потребують вирішення. Експеримент, який був проведений на теренах Європейських закладів освіти, підтвердив необхідність підготовки окремих двох напрямів акторської освіти: традиційного класичного актора та актора сучасного, що володіє принципами лімінального виміру. Зараз ми маємо можливість спостерігати за такою тенденцією, яка відбувається в багатьох театральних ЗВО Європи та світу. Такий актор і буде трикстером лімінального простору.

Каскад харківських фестивалів («Курбалесія», «Я і Села Брук») та численні досліді показали потребу у виникненні розподілу театральної кафедри на два напрями: актор класичного репертуару та кіно й актор сучасного театру. У майбутньому це дасть змогу виявити лімінальний поріг між двома напрямками.

Р. Набоков

**ВІКЛАДАННЯ КУРСУ «РЕЖИСУРА ШОУ ТА АРТПРОЄКТІВ»
В УМОВАХ ЕКСТРЕНОГО ДИСТАНЦІЙНОГО ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ В ХДАК**

R. Nabokov

**TEACHING OF THE “DIRECTING OF THE SHOW AND ART PROJECTS” COURSE
IN EMERGENCY CONDITIONS OF DISTANCE ONLINE EDUCATION AT KSAC**

Воєнний стан, що пов'язаний з бойовими діями країни-агресора, та розповсюдження коронавірусної інфекції, а саме COVID-19, значною мірою відобразилися на розвитку всіх напрямів життєдіяльності українського суспільства, зачепили його економічну, соціальну, політичну, духовну сфери.

Безумовно, у закладах вищої освіти (ЗВО) також відбулися важливі перетворення, викликані вищезгаданою проблемою сьогодення. Поряд з традиційними засобами організації навчання поширення набуло екстрене дистанційне навчання (ЕДН), що реалізується онлайн. Хочемо зауважити, що ЕДН є тимчасовим переходом в альтернативний режим навчання через кризові обставини і це передбачає використання повністю дистанційних рішень для навчання або освіти, які в іншому випадку будуть проводитися «віч-на-віч» або як змішані або гібридні курси, і які будуть повертатися до звичного (очного) формату після того, як криза або надзвичайна ситуація стихла.

Головною метою в цих обставинах є не відтворення міцної освітньої екосистеми, а надання тимчасового доступу до навчання та підтримки навчання таким чином, щоб вона могла бути швидко налаштована і легко доступна під час надзвичайної ситуації або кризи. Більшість ЗВО України без перешкод змогли перейти на екстрений дистанційний формат навчання. Здобувачі почали адаптуватися до реалій сьогодення, оскільки сучасне покоління є активним користувачем новітніх цифрових технологій.

Однак у системі вищої освіти є заклади, для яких передання знань і навичок дистанційним шляхом ускладнена, а іноді й практично неможлива через специфічні особливості підготовки майбутніх фахівців. До таких закладів освіти належать так звані мистецькі ЗВО. Зокрема, університети, академії, коледжі культури та мистецтв протягом довгих років свого існування випускають таких спеціалістів, як режисер, актор театру та кіно, музикант, вокальний виконавець, хореограф тощо. Специфіка організації педагогічного процесу за такими видами творчої діяльності вимагає максимальної присутності здобувачів на сценічному або навчальному майданчику, постійної комунікації в системі «викладач — здобувач — глядацька аудиторія». Також запорукою успішного освоєння майбутньої професії є своєрідна творча атмосфера, здоровий дух змагання, колективна робота над проектом. Тому через ситуацію, що склалася, викладачі спільно зі здобувачами перебувають у постійному пошуку оптимальних шляхів вирішення проблем з організації продуктивного освітнього процесу в режимі онлайн, який відповідав би вимогам, що ставляться до технології здобуття творчої професії.

Зважаючи на особистий педагогічний досвід та дидактичні вказівки щодо проведення екстреного дистанційного навчання, наведемо практичне застосування компонентів ефективного викладання курсу «Режисура шоу та артпроектів» у ХДАК. Насамперед для професійної підготовки режисерів пропонуємо використовувати метод педагогічного спектаклю, коли педагога розглядають як актора — режисера — імпровізатора — глядача. Оптимальною є така схема: з використанням платформи Google Workspace for Education у застосунку Classroom та Meet спочатку надається вступна оглядова лекція, що вводить у предмет, зазначає основні питання курсу та надає здобувачам огляд джерел, наявних в електронному навчальному середовищі для вивчення освітньої компоненти. Далі проводять лекційні заняття з основним тематичним матеріалом і консультації зі здобувачами з питань, що виникають під час вивчення навчального матеріалу та підготовки до практичних занять.

Переважаю на практичних заняттях використовують такі зручні та корисні застосунки, як Google-презентація — задля візуального та наочного сприйняття творчого задуму; Google-документ — де викладач разом зі здобувачами в режимі

онлайн розробляють, коригують і затверджують сценарні напрацювання етюдів, інсценівок, естрадних номерів й артпроектів.

Згідно з навчальною програмою, на першому та другому курсах здобувачі вивчають основи акторської та режисерської майстерності, зокрема тренінги, створюють етюди на запам'ятовування фізичних дій, етюди «Спостереження за тваринами», «Я — річ» та режисерські етюди на подію, за живописними, музичними творами. Наприкінці другого курсу пишуть і втілюють режисерський задум інсценованого. Проведення таких вправ, як тренінг, у цих умовах спрямовано здебільшого на розвиток фантазії, уяви та креативного мислення, тож заняття відбуваються в онлайн-режимі завдяки платформі Meet.

Здобувачам пропонують вправи, які не потребують рухливих дій. Наприклад, «Мозковий штурм», «Думки у капелюх», «Продовж розповідь» — для збудження фантазії. Вправи на слухову увагу, зокрема «Відтворити звуки», «З'ясуйте зміни в малюнку» — для зорової пам'яті тощо. Надалі здобувачі самі на початку кожного практичного заняття проводять такі тренінги. Для таких тренінгів характерні «творчі зачини», де здобувачі записують і надсилають пісню, танок, скетч або якусь «тикток-маячню». Це завжди спонукає їх до творчого пошуку. А для педагогів це можливість побачити розвиток їхнього художнього смаку. Що стосується роботи над етюдями (а на другому курсі — інсценівками) під час групових занять, ми розробили для себе такий алгоритм: розбираємо — знімаємо — коригуємо — знов знімаємо та монтуємо. Для обміну відеоконтентом створено окрему папку на Google-диску з відкритим доступом для усіх здобувачів курсу, що сприяє більш продуктивному та швидкому обміну інформацією. Для демонстрації своїх творчих здобутків краще використовувати платформу Zoom. Як показує практичний досвід, налаштування програми Zoom більш пристосоване для показу відеоконтенту. Відео не гальмує, має якісний звук та охоплює велику кількість запрошених гостей, що набагато більше, ніж у Meet. Згодом увесь остаточний матеріал завантажуюмо на особистий YouTube-канал курсу з відповідними тегами.

Одним із ефективних методів формування фахових знань, умінь і навичок в умовах онлайн-навчання є використання елементів онлайн-курсів, відомих як MOOC — масові відкриті онлайн-курси. Такі курси пропонує платформа Udey, де майбутні актори можуть долучитися до загальних курсів з акторської майстерності, як-от: Udey: Acting 101 for Adults, Udey: Method Acting for Sane Actors, Udey: How to Book Acting Jobs. Окрім того, доцільно використовувати під час занять із фахових дисциплін елементи онлайн майстер-класів. Такими, наприклад, є майстер-класи на платформі Skillshare — Acting Techniques Masterclass, у якому висвітлено 9 акторських технік, зокрема техніки Станіславського, Майснера, Юти Хаген, метод Страсберга тощо; на платформі Udey — Udey: Professional 10 Hour Acting Masterclass, а також майстер-класи від провідних акторів і кіноакторів сучасності.

На старших курсах пропонуємо розширити спектр методів навчання у процесі професійної підготовки майбутніх режисерів і використовувати сучасні інформаційні технології (віртуальне макетування, моделювання мізансцен, комп'ютерний монтаж), спрямовані на розвиток професійного творчого мислення майбутнього спеціаліста, на оптимізацію процесу створення шоу й артпроектів. Велику цінність підготовки майбутнього фахівця має метод Case Study, який, поєднує навчальну, аналітичну та виховну діяльність здобувачів вищої освіти.

Педагог пропонує «кейс» для спільного аналізу: ставить проблему, надає можливість учням надати варіанти рішення та вибрати найкраще з них.

З метою якісної професійної підготовки режисера, який повинен також мати здібності менеджера-організатора, вважаємо за необхідне використати метод моделювання реальної ситуації. Розглянемо особливості його застосування на прикладі проведення онлайн ділової гри «Тендер». Участь у тендерах — це одна з ключових ланок роботи сучасного режисера-менеджера. Завдання педагога під час проведення онлайн ділової гри полягає в моделюванні реального процесу проведення тендера. Підготовка цього заняття відбувається заздалегідь. Педагог пропонує тему, яка відповідає плану семестрів у робочій програмі, це може бути будь-яке державне/недержавне свято, концерт, естрадне шоу, фольклорний артпроект. Надає здобувачам технічне завдання, пояснює умови реалізації проекту. У день проведення заходу педагог «одягає» на себе маску «замовника» та проводить тендер за всіма вимогами сучасного ринку креативної індустрії, тобто з характерною ексклюзивністю, цілісністю, інноваційністю та фінансовою доцільністю. Для участі в діловій грі (моделюванні реальної ситуації) здобувачам необхідно підготувати наперед свої виступи, забезпечити інформаційний супровід (відео, мультимедіа).

Побудований таким чином освітній процес, на наш погляд, надає колосальний позитивний досвід здобувачам, наближає їх до реалій професійного ринку. Така модель освітнього процесу дасть змогу студентам уже на заняттях у ЗВО виробити стресостійкість до подібних заходів і конкурентоспроможність.

С. Гордєєв

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ТЕАТРАЛЬНОЇ ШКОЛИ

С. Hordieiev

CURRENT PROBLEMS OF UKRAINIAN MODERN THEATER SCHOOL

Одним із вагомих чинників формування й загальнокультурного розвитку особистості в театральних інститутах, вузах культури і мистецтв є сценічне мистецтво. Пошуки сучасної особистісно-орієнтованої системи професійної освіти майбутніх акторів і режисерів театру, спрямовані на виявлення ефективних форм і методів модернізації навчально-виховного процесу. Тому актуальним є дослідження вітчизняних і зарубіжних історико-педагогічних досягнень у викладанні режисури й акторської майстерності у вузівській практиці й вирішенні проблем, з якими стикається сучасний театр.

Наука про режисуру й акторське мистецтво, розроблена на початку ХХ ст. Л. Курбасом, М. Крушельницьким, В. Сладкопєвцевим, М. Старицьким і розвинена провідними майстрами сучасного українського театру М. Резниковичем, Е. Митницьким, Б. Козаком, В. Хім'яком, О. Кужельним, є міцною методологічною та науково-теоретичною базою для підготовки фахівців вищої кваліфікації.

У зв'язку зі зростанням ролі режисера, як творчого керівника театрального колективу, особливо актуальними сьогодні є твердження Л. С. Курбаса про те, що режисерське мистецтво має свої закони, це професія, яка вимагає наявності певних даних, досконалої сценічної підготовки, постійного відкриття нових шляхів у творчості. Ось чому в пошуках форм і методів модернізації театральної освіти в мистецьких ЗВО поряд із теоретичною і практичною спадщиною Л. С. Курбаса, його соратників і послідовників, необхідно ґрунтовно вивчати й досвід виховання